

SOCIOLOGICAL EXPLANATIONS OF JUVENILE DELINQUENCY

Scientific researcher III, Ph D, Sevastian BLENDEA
“Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu

ABSTRACT. In the sociological explanations of juvenile delinquency an important role has both factors strictly family nature and structures, processes and social problems, some research undertaken in this regard have shown that a large proportion of young offenders come from families facing a number of material difficulties, poverty, unemployment, lack of resources and the weak housing conditions. Living in a disadvantaged family environment, defined by lack of resources and aspirations of young aspiring most often at lifestyles purposes and upper social class to which it belongs. On the other hand, some studies have shown that in most cases, juvenile delinquency is a form of "protest" against social inequality, a form of illicit action that seeks "breaking" social barriers to the realization of desired goals, but the consequence of hating instruction and education provided by the school. To protest the young can be expressed best in groups and subcultures offenders, he directs often to these marginal groups they belong peers to him in age and social status, sharing with other members of the same rules, values and lifestyle and revolt, with them against unfair social ordinances. Hence, it follows that juvenile delinquency is not an individual phenomenon, but a group phenomenon, that is learned, like any conduct in groups delinquent formed of minors who face the same problems maladjustment and learners together techniques various forms of crime and unlawful use of means in achieving goals.

KEY WORDS: juvenile delinquency, social disorganization, social ecology, social, delinquent subculture.

1. Introducere

Explicațiile sociologice ale delincvenței juvenile au fost elaborate, cu precădere, în SUA, o dată cu apariția primilor asistenți sociali, ca personal special instruit pentru sprijinul și tratamentul copiilor cu conduite delincvente [1]. Fenomenul de mai sus a făcut ca delincvența juvenilă să devină unul dintre domeniile privilegiate de studiu ale sociologilor și psihologilor americani.

Cercetările întreprinse în domeniul delincvenței juvenile s-au dezvoltat în mai multe direcții teoretice.

2. Rolul ecologiei și dezorganizării sociale în geneza delincvenței juvenile

Promovată de reprezentanții Școlii de la Chicago, această direcție a pornit de la ideea că delincvența juvenilă este mai răspândită în zonele interstițiale (de tranziție de la rural la urban) și periferice (mahalalele) orașelor. Cercetările efectuate de către C.R.Shaw și H.D.McKay în orașul

Chicago în anii 1927, 1929 și 1942, au arătat că delincvența juvenilă este un produs distinct al *urbanizării*, apărut în zonele dominate de *dezorganizare socială*, locuite de comunități eterogene și caracterizate de instabilitate, mobilitate puternică și existența unui control social insuficient și ineficace asupra conduitelor. Cei doi sociologi americani, au arătat, de fapt, că, în marile metropole americane din perioada interbelică, puternic urbanizate și industrializate, rata delincvenței juvenile era mult mai ridicată decât în orașele mici și mijlocii iar rata delincvenței juvenile atingea nivelul cel mai ridicat în așa numitele „zone de tranziție” (adică a mahalalelor) unde locuiesc familii de imigranți, stabilite recent în oraș, caracterizate prin dezorganizare socială.

Concluzia sociologilor americani menționați este că *ecologia orașului* și nu caracteristicile biologice, rasiale sau psihice influențează apariția comportamentului delinvent.

Accentul prea mare pus de către aceștia pe noțiunea de „dezorganizare socială”, considerată a fi sursa tuturor problemelor sociale, inclusiv a delincvenței, reprezintă deficiența principală a acestei teorii. Noțiunea de „dezorganizare socială” nu este în zilele noastre decât o noțiune desuetă. De asemenea, delincvența, la fel ca și alte probleme sociale, nu este o consecință a dezorganizării sociale, ci, dimpotrivă, a unei organizări sociale inechitabile [2]. Schimbarea socială nu generează numai forme de dezorganizare socială, deoarece pot exista și schimbări sociale care se desfășoară în mod organizat și planificat.

Dincolo de această deficiență, teoria lui Shaw și McKay are meritul de a fi încercat să surprindă efectele declanșate de procesele de schimbare și dezvoltare din societatea americană interbelică, asupra delincvenței și de a fi permis dezvoltarea unor programe de tratament cu caracter comunitar în sprijinul reabilitării și recuperării tinerilor delinvenți.

3. „Ecologia socială” și structurile urbane

Teoria ecologiei sociale s-a dezvoltat în Statele Unite începând cu deceniul 5-6 al secolului trecut, pornind de la teoria lui Shaw și McKay, sprijinindu-se pe idea că structura socială și instituțiile sociale ale unei comunități sunt responsabile pentru rata criminalității și delincvenței. De exemplu, cercetările efectuate de B. Lander (1954) în Baltimore, de D. Bordua (1958) în Detroit și de R. Chilton (1964) în Indianapolis, a arătat că structura socială și calitatea instituțiilor sociale ale unei anumite comunități pot prezice o rată ridicată de criminalitate și delincvență juvenilă. De asemenea, sociologii americani Judith și Peter Blau (1982) au evidențiat faptul că *deprivarea relativă*, adică acea condiție de strânsă apropiere între populațiile sărace și bogate este o cauză directă a comportamentului infracțional și delinvent.

La rândul său, *teoria urbanismului*, circumscrisă teoriei ecologiei sociale, susține ideea că urbanizarea în general și urbanismul în mod special, ca „mod de viață” caracterizat prin „dezordine socială”, „alienare”, „izolare”, „lipsă de asociere”, „existența unor comunități de vecinătate cu slabe oportunități de angajare într-un loc de muncă”, poate explica cel mai bine ratele înalte de criminalitate și delincvență juvenilă în anumite comunități [3].

4. „Asocierile diferențiale” și procesul de socializare a conduitei delinvente

Teoria „asocierilor diferențiale” a fost elaborată de E.H.Sutherland în mai multe versiuni, forma sa finală fiind stabilită în anul 1947. Cel care a asigurat ulterior popularizarea acestei teorii

în rândul sociologilor, a fost colaboratorul său apropiat, Donald Cressey, care a susținut, în mod special, că aceasta este una dintre cele mai convingătoare teorii din domeniul criminalității [4].

De fapt, teoria în cauză se bazează pe legile „imitației” formulate de unul dintre fondatorii psihosociologiei și anume G. Tarde (1890), care aprecia, la sfârșitul secolului al XIX-lea, că indivizii *nu se nasc* criminali, ci, *învață*, prin intermediul imitației, conduitele și tehnicile infracționale.

În concepția lui Sutherland, actul infracțional este un produs al procesului de socializare, care poate avea atât o finalitate *legitimă*, orientându-l pe individ pe căi convenționale, cât și una *ilegitimă*, orientându-l pe același individ pe căi antisociale. Așadar, socializarea infractorilor urmărește aceleași scopuri ca și socializarea non-infractorilor, diferită fiind numai finalitatea ei: „*Comportamentul criminal are multe în comun cu comportamentul noncriminal și trebuie să fie explicat în același cadru general de referință ca oricare alt comportament*” [5].

Conform teoriei asocierilor diferențiale, procesul de *socializare* reprezintă factorul explicativ cel mai important al delincvenței juvenile, în sensul că o conduită delincventă se *învață* prin procesul de asimilare a unor modele, norme și valori, care-i aduc tânărului o serie de atitudini, deprinderi și comportamente deviate.

„*Asocierea diferențială*” (implicit *socializarea*) este privită de către această teorie ca un proces gradual, desfășurat în etape, în cursul căruia tânărul se poate asocia fie unui grup social legitim (conformist) pentru care legile reprezintă reguli incontestabile, fie unui grup social ilegitim (nonconformist) pentru care încălcarea legii este principala regulă. Tânărul care vine în contact cu grupul ilegitim (nonconformist) are cele mai mari șanse să devină delincvent, pentru că, după primele contacte care se stabilesc între ei, tinerii încep să-și orienteze atitudinile și scopurile în funcție de interpretările date legilor de către grupul respectiv. Caracterizate prin frecvență, durată, intensitate și autoritate, *asocierile diferențiale* antrenează mecanisme specifice de „*învățare*” și experimentare a tehnicilor și procedurilor de comitere a delictelor.

Pe scurt, teoria asocierii diferențiale susține ideea că actul infracțional sau delincvent reprezintă o consecință firească a interacțiunilor cu grupuri și stiluri de viață infracționale sau delincvente.

Fiind încă actuală, trebuie arătat că teoria menționată manifestă unele limite:

- a) nu reușește să explice conduitele infracționale care nu se dobândesc prin procesul de socializare (cele ocazionale sau cele comise de amatori sau neprofesioniști);
- b) face abstracție de motivațiile diferite ale actelor delincvente, nereușind să ofere o explicație convingătoare la următoarea întrebare: „de ce unii tineri ajung delincvenți, iar alții nu?”.

Dincolo de aceste limite, teoria lui Sutherland și-a dovedit validitatea, reușind să ofere o explicație pertinentă proceselor de „inducție negativă” existente în instituturile de socializare a minorilor delincvenți, unde minorii internați cu delikte minore sau ocazionale „*învață*” o serie de tehnici și atitudini delincvente, datorită contactului cu cei sancționați pentru delikte mai grave, ajungând ulterior, veritabili delincvenți. Totodată, aceeași teorie permite proiectarea unor programe de tratament și recuperare a minorilor delincvenți, luând ca premisă resocializarea lor.

5. „Reîntărirea diferențială” și procesul de învățare socială

Pentru început, trebuie subliniat că teoria „reântării diferențiale” constituie o versiune aparte a concepției lui E. Sutherland, completată cu o serie de idei preluate din concepțiile lui B. F. Skinner (1953) și A. Bandura (1963). Potrivit acestei teorii, comportamentele sociale sunt reiterabile atunci când sunt asociate cu recompense și descurajate atunci când sunt asociate cu pedepsele. Acest efect de „reântărire” face să crească sau să scadă frecvența și intensitatea oricărui comportament.

Sinteza teoriei „reântării diferențiale” a fost efectuată de către Ronald Akers (1977) într-o lucrare dedicată relației dintre procesul de învățare și comportamentul deviant, în care autorul a plecat de la ideea că indivizii învață diverse comportamente sociale prin intermediul așa-numitului mecanism al „con condiționării operative”, adică prin controlul exercitat de diferiți stimuli pozitivi sau negativi. Aceasta înseamnă că un comportament social este reântărit pozitiv atunci când, o dată cu manifestarea sa sunt dobândite diferite recompense, și este reântărit negativ, atunci când sunt evitate pedepsele. În mod similar, diferitele comportamente sociale „slăbesc” ca urmare a intervenției unor stimuli negativi (pedepsele) și a pierderii recompenselor „ca sancțiune negativă”.

În concepția lui Akers, indivizii învață să-și evalueze propriul comportament prin intermediul interacțiunilor cu persoane *semnificative* din mediul social din care fac parte și cu diferite subculturi iar influența principală asupra comportamentului provine de la acele grupuri care controlează surse de recompense și pedepse ale indivizilor, oferind modele de comportament și definiții normative [6]. Apariția și manifestarea unui comportament deviant depinde de măsura în care a fost recompensat sau sancționat. Un comportament deviant apare atunci când definițiile pozitive sau neutre ale unui comportament prevalează asupra celor negative.

În esența ei, această teorie susține că aplicarea de sancțiuni unui comportament deviant (criminal sau delincvent) ar putea reântări comportamentele legitime.

Limitele ei behavioriste și implicit psihologice, nu anulează rolul acestei teorii în elaborarea unor măsuri de tratament pentru recuperarea minorilor delincvenți.

6. „Neutralizarea” și raționalizarea comportamentului delincvent

Teoria la care ne referim a fost elaborată de către Gresham Sykes, în colaborare cu David Matza (1957), și este raliată modelului teoretic al învățării sociale, considerând comportamentul delincvent ca o experiență socializatoare. Conform acestei teorii, majoritatea delincvenților susține valorile, normele și atitudinile convenționale (legitime), dar utilizează diferite tehnici cu scopul de a le neutraliza și a se angaja în acțiuni neconvenționale (ilegitime).

Tinerii în majoritatea lor, se află într-o stare de „*derivă*”, oscilând între a adopta sau nu conduite delincvente. Ei vor ajunge să comită delikte numai atunci când vor avea la dispoziție diverse *tehnici de neutralizare*. Ideea de la care pleacă teoria neutralizării este aceea că rolul de delincvent nu este unul permanent, orice comportament oscilând de-a lungul unui continuum, de la libertatea totală la constrângerea absolută.

„*Deriva*”, în concepția celor doi autori, este acel proces în cursul căruia tinerii oscilează de la o extremă a comportamentului la cealaltă extremă, adoptând fie conduite legitime

(convenționale), fie conduite ilegite (neconvenționale). Alunecarea temporară a tinerilor de la conduitele convenționale la cele neconvenționale este consecința procesului de învățare a tehnicilor de neutralizare, care include diverse justificări (morale și ideologice) ce permit acestora să „alunece” de la regulile sociale legitime și să adopte comportamente și valori ilegite.

Teoria neutralizării presupune o condiție în care sloganuri de genul „*N-am vrut să comit acest act*”, „*N-am făcut rău nimănui*”, „*Este vina lor*”, „*Toți dau vina numai pe mine*”, „*N-am făcut-o în interesul meu personal*” sunt folosite de tineri pentru a raționaliza normele și valorile neconvenționale, în așa fel încât pot aluneca spre modele delincvente de comportament [7].

Dacă unele studii au confirmat teoria (Ball, 1966), altele (Hindelang, 1970) au arătat că, spre deosebire de delincvenți, non-delincvenții au valori morale diferite, ceea ce contrazice teoria neutralizării.

7. „Deriva” între legitim-ilegitim

În completarea teoriei neutralizării, David Matza (1964) aprecia că delincventul este, un tânăr aflat în „derivă”, situat în zona de tranziție între acțiunile criminale și cele convenționale. În concepția sa, delincvența juvenilă nu este o subcultură alternativă față de cea a societății convenționale, ci un *mod de adaptare* față de problematica adolescenței. Încălcând legea, adolescentul nu caută afirmarea altor reguli sau contestarea celor existente. El nu consideră decât că legea nu este aplicabilă în cazul său, recurgând la o serie de tehnici de „neutralizare”, pentru a-și justifica comportamentul.

Tânărul ajunge să-și schimbe imaginea despre sine și să creadă că este, de fapt, cu adevărat, un delincvent, atunci când cei care se ocupă de identificarea și sancționarea sa (polițiști, judecători, alte persoane) convin împreună că este un delincvent.

În realitate, concepția lui Matza este o combinație între teoria neutralizării și teoria etichetării.

8. „Valorile subterane” și societatea convențională

Pentru completarea concepțiilor lor, David Matza și Gresham Sykes (1961) au elaborat și o altă teorie care consideră că principalele valori adoptate de către tinerii delincvenți (accentul pus pe îndrăzneală și aventură, respingerea disciplinei și eticii muncii, gustul pentru lux și consum ostentativ, aprecierea bărbăției și durității) își găsesc corespondentul în valorile existente în societatea convențională (legitimă). Astfel de „valori subterane” pot funcționa la nivelul oricărui individ, coexistând cu cele explicite și dezirabile social, în așa fel încât orice individ încearcă sentimente de ambivalență în anumite situații de viață.

Valorile subterane sunt un gen de valori „private” aflate în conflict cu valorile „moralei publice” și pe care orice individ le prețuiește dar le consideră ca fiind nepotrivite pentru a fi afirmate, în mod deschis, în societate.

Tânărul delincvent nu este un individ străin de societate, ci o persoană care se află în concordanță cu valorile societății contemporane, delincvența juvenilă nefiind altceva decât un alt mod de exprimare a acestor valori pe care majoritatea tinerilor nu le exprimă deschis, ci în mod subteran, în conduitele lor.

9. „Subculturile” ca formă de protest

Teoria bazată pe rolul subculturilor își propune să explice criminalitatea în general și delincvența juvenilă în special, din perspectiva modelelor culturale oferite de o anumită subcultură, care sprijină și încurajează comportamentul infracțional sau delincvent.

În concepția lui Schmallegger (1991) o subcultură „*este compusă dintr-un grup de persoane care participă la un sistem împărtășit în comun de valori și norme, care se află în conflict cu acelea ale culturii mai largi*” [8].

La rândul său, Milton Gordon (1947) definea subcultura ca „*o subdiviziune de natură culturală, compusă dintr-o combinație de situații sociale multiple, așa cum sunt statusul de clasă, identitatea etnică, rezidența regională și cea urban-rurală, afilierea religioasă, dar care formează prin combinarea lor o unitate funcțională, care are un impact integrat asupra individului participant*” [9].

Noțiunea de subcultură a fost elaborată de către sociologii americani cu referire la modelele culturale și stilurile de viață ale grupurilor imigrante în societatea americană. Statisticile vremii au permis evidențierea faptului că unele din aceste grupuri erau mai înclinate să încalce legea decât altele.

Pornind de la noțiunea de subcultură definită de M. Gordon, Albert K. Cohen (1955) a pus accentul pe noțiunea de grup delincvent ca o *soluție* față de problemele de viață ale tinerilor proveniți din categoriile sociale defavorizate. În acest sens, el a definit grupurile delincvente ca alcătuind un ansamblu de standarde și soluții colective, care răspund unor nevoi particulare ale tinerilor proveniți din mediile sociale defavorizate. La rândul său, delincvența juvenilă, este definită de autor ca o subcultură distinctă, ca o „*soluție*” față de problemele dificile cu care se confruntă acești tineri.

În teoria lui Cohen, subcultura, în ansamblul ei, ca diviziune a modelelor culturale la care participă diverse grupuri sociale, apare ca o reacție de protest față de normele și valorile societății legitime, incluzând norme și valori diferite sau chiar opuse sistemelor normativ-valorice dominante. Aceste subculturi acționează asupra tinerilor prin așa-numitul mecanism al „socializării în grup” adică prin transmiterea și învățarea diferitelor proceduri și tehnici delincvente, motiv pentru care teoria în cauză a mai fost denumită și teoria „învățării reacției delincvente”.

Principalele caracteristici ale subculturilor delincvente sunt următoarele [10]:

a) *nonutilitarismul*, adică lipsa de profit a activităților delincvente, în sensul că delictul nu este practicat în scopul de a obține un beneficiu, ci ca un mijloc de a întări coeziunea dintre membri;

b) *malițiozitatea*, în sensul că actele de delincvență sunt realizate numai pentru plăcerea de a încălca interdicțiile și pentru a-i pune pe ceilalți în situații dificile. De fapt, un delict este un gen de „răutate” sau sfidare la adresa membrilor societății legitime;

c) *negativismul*, adică atitudinea de negare a valorilor culturii dominante. Subculturile delincvente sunt caracterizate de un set de valori, norme și reguli care nu numai că sunt în conflict cu cele ale societății legitime, ci chiar în opoziție cu acestea;

d) *versalitatea (nestatornicia)*, în sensul că membrii subculturilor delincvente comit toate genurile de fapte și activități ilicite fără să se specializeze într-un anumit tip de infracțiune;

e) *autonomia*, adică intoleranța față de presiunile sau influențele altor subculturi cu care grupul delinvent vine în contact.

Albert Cohen și James Short Jr. (1974) subliniau că subculturile delincvenței juvenile sunt „*sisteme de credință și de valori generate în cadrul unui proces de interacțiune comunicativă a copiilor aflați în aceeași situație, în virtutea pozițiilor lor în structura socială, și constituind o soluție la problemele de adaptare în raport cu care cultura existentă nu furnizează nicio soluție satisfăcătoare*” [11].

O formă specifică a subculturilor delincvente juvenile o constituie bandele organizate de tineri, în legătură cu care Frederic M. Trasher (1927) [12] afirma că acestea reprezintă un mod de supraviețuire, de adaptare a celor marginalizați de sistemul de valori și norme al celor privilegiați. Bandele respective sunt structurate și funcționează în baza consensului dintre membrii lor, dispun de un „cod” de drepturi și obligații, de un sistem de relații, valori și norme proprii. Ele sunt, de fapt, „subculturi criminale” bazate pe crimă și violență.

Deși are meritul de a fi oferit o explicație a factorilor care determină și susțin subculturile delincvente, teoria lui Cohen a fost criticată pentru faptul că nu s-a sprijinit pe nicio evidență empirică în argumentările sale.

10. „Grupurile de la marginea străzii”

Teoria „grupurilor de la marginea străzii” a fost elaborată de W.F. Whyte (1943), ca variantă aparte a teoriei „subculturilor delincvente”, teorie ce își propune să explice delincvența juvenilă prin socializarea în cadrul grupurilor stradale. Ideea de la care pleacă această teorie este aceea că perioada adolescenței și a tinereții se caracterizează, între altele, prin stabilirea și fundamentarea unor relații de prietenie, de sociabilitate și comunicare între tineri, care se adună, discută, stabilesc diferite planuri de acțiune. În majoritatea lor, aceste grupuri de tineri sunt alcătuite din colegi de școală, de clasă, de stradă, de cartier.

Ca urmare a situației economice deficitare a familiilor membrilor lor, unele grupuri de tineri au un caracter delinvent, fiind caracterizate de violență și agresivitate, de respingere și contestare a valorilor și normelor societății adulților, de adoptare a unor reguli de conduită ilegitime și a unor mijloace de reușită ilicite. Grupurile stradale sunt deosebit de periculoase, deoarece acestea sunt alcătuite, în cea mai mare parte, din tineri cu deficiențe serioase de socializare, tineri care au abandonat școala și familia, tineri fără serviciu, și tineri care au suferit deja condamnări penale.

Importanța teoriei „grupurilor de la marginea străzii” rezultă din accentul pe care aceasta l-a pus pe procesul de socializare. Cât privește deficiențele acestei teorii, acestea constau în exagerarea importanței socializării „negative” în grup, neglijându-se resorturile intime ale motivațiilor individuale în comiterea actelor delincvente.

11. „Subcultura adolescentină”

Referindu-se la noțiunea de „*subcultură*” sau „*societate*” adolescentină, James Coleman (1960, 1961) a subliniat că ea implică un set de valori și norme specifice, care caracterizează un veritabil „stil de viață” al copiilor sau tinerilor, net diferit de exigențele societății adulților și care oferă orientare, sprijin, securitate, recunoaștere, aprobare și criterii evaluative de grup. Criteriile

de evaluare ale grupurilor de adolescenți, spre deosebire de cele folosite de adulți, vizează autonomia personală, identificarea cu modelele „eroice” și confruntarea deschisă cu lumea adulților. În condițiile societății contemporane socializarea realizată prin intermediul școlii are un rol mai important decât socializarea realizată prin intermediul familiei sau al grupului de muncă, dată fiind prelungirea duratei de școlarizare în raport cu societățile tradiționale.

Pentru că membrii subculturilor adolescentine se influențează reciproc, prezența în grup a unor prieteni apropiați cu conduite delincvente, accentuează orientarea delincventă a adolescenților, aceste subculturi devenind astfel destul de ușor factori de delincvență. Potrivit studiilor criminologice, majoritatea actelor delincvente se comit în grup, ca urmare a exercitării unor influențe reciproce între membri. O astfel de constatare este întâlnită în numeroasele teorii psihologice și sociologice cu privire la grup: teoria „imitației” (G. Tarde), teoria „grupului de referință” (R. Clark), teoria „subculturilor delincvente” (A. Cohen), teoria „asocierii diferențiale” (E.Sutherland) etc.

Cercetările efectuate în România, au confirmat, de exemplu, această constatare, evidențiind faptul că prezența unor tineri delincvenți în grupurile de adolescenți constituie un important factor de risc în structurarea conduitei delincvente ale celorlalți membri ai grupurilor respective. În aceste grupuri, pot fi identificați atât minori cu conduite deviante, minori cu handicap mintal sau intelect de limită, cât și minori cu conduite normale, care caută în grup recunoaștere și identitate. În acest ultim caz, este vorba despre liderii care se impun prin forță, curaj și prin exploatarea slăbiciunilor membrilor grupului, instaurând în grup o veritabilă „sclavie” interioară, „care face din grup mediul cel mai perturbator al conduitei minorilor și tinerilor, mediul cel mai criminogen” [13].

12. „Cultura claselor defavorizate” sau „cultura sărăciei”

Teoria cu privire la „cultura claselor defavorizate” a fost elaborată de Walter Miller (1958), fiind o altă încercare de a explica delincvența juvenilă prin intermediul factorilor socio-culturali. Potrivit acestei teorii, delincvența juvenilă nu este altceva decât un produs „normal” al valorilor, normelor, atitudinilor și stilurilor de viață care caracterizează pe membrii claselor defavorizate. În acest sens, Oscar Lewis (1959, 1961) a apreciat că există o veritabilă „cultură a sărăciei”, culturile sociale defavorizate dezvoltând un sistem de valori și norme care reprezintă un mod de adaptare față de dificultățile existențiale.

W.Miller aprecia că actele delincvente ale tinerilor nu pot fi considerate ca fiind deviante, deoarece se *conformează* modelelor culturale ale claselor defavorizate. În concepția sa, există anumite „forțe culturale” care exercită presiuni asupra conduitei membrilor aparținând claselor defavorizate pentru a-i determina să se conformeze. De asemenea, există un „sistem cultural” al claselor sociale defavorizate aflat în conflict cu „sistemul cultural” al categoriilor sociale favorizate, conflict concretizat, de fapt, în violarea deliberată a valorilor și normelor claselor mijlocii. Ca orice sistem cultural, sistemul cultural al claselor sociale defavorizate cuprinde un set de semnificații „focale”, cu caracter de referință pentru membri. Fiecare dintre ele orientează și susține o anumită atitudine și un anumit comportament. Cele mai relevante dintre aceste semnificații sunt următoarele [14]:

a) „beleau”, care constituie o situație ilegală sau ilicită, ce determină evitarea contactului cu autoritățile oficiale;

b) *duritatea*, aceasta reprezentând combinarea unor calități evaluate pozitiv de către membrii claselor defavorizate (masculinitatea, forța fizică);

c) *istețimea*, care este abilitatea de a păcăli sau înșela pe ceilalți, capacitatea de a exploata la maximum calitățile spirituale, prin minimum de efort fizic, pentru a dobândi diferite bunuri;

d) *excitarea*, aceasta referindu-se la căutarea, cu premeditare, a senzațiilor „tari”, a pericolului, riscul fiind o formă de „stimulare emoțională” a membrilor claselor defavorizate;

e) „*destinul*” (soarta), ce reprezintă una din principalele preocupări ale celor care fac parte din clasele defavorizate, aflați mereu în căutarea unor conjuncturi favorabile, a „norocului”, care le-ar putea îmbunătăți situația;

f) *autonomia*, care este o formă de control exercitat asupra propriei conduite, prin evitarea oricăror constrângeri cu caracter extern, inclusiv din partea autorităților.

Trebuie menționat faptul că aceste semnificații focale nu au un caracter delincvent, ca atare, ele crează, totuși, numeroase situații de încălcare a legii.

Ca și teoria subculturilor delincvente a lui A. Cohen, teoria lui W. Miller consideră că tinerii aparținând claselor defavorizate și care fac parte din grupuri delincvente, nu fac altceva decât să se conformeze valorilor și regulilor (semnificațiilor focale) ale culturii clasei din care fac parte. Însă, spre deosebire de teoria lui Cohen, teoria lui Miller nu privește delincvența juvenilă ca efect al unei frustrări de status, ci ca rezultat al conformării la acest status.

13. Lipsa de „oportunitate” pentru a realiza succesul

De această dată, avem în vedere teoria elaborată de Richard Cloward și Lloyd Ohlin (1960), care adaugă noi dimensiuni noțiunii de sub cultură delincventă folosită de Albert Cohen. În concepția celor doi sociologi americani, o sub cultură delincventă „*este acea sub cultură în care anumite forme de activitate delincventă constituie cerințe esențiale pentru îndeplinirea rolurilor dominante sprijinite de sub cultura respectivă*” [15]. Sub cultura delincventă apare, de obicei, în acele zone defavorizate unde tinerii sunt lipsiți de oportunitățile necesare pentru a putea obține succesul prin mijloace legitime sau convenționale.

Cloward și Ohlin au apreciat că tinerii care consideră că nu pot realiza scopurile conformiste propuse de societate (bunăstarea, succesul, prestigiul social), prin mijloace convenționale (legitime), vor alege mijloace non-convenționale (ilegitime), folosind *inovația* ca formă de adaptare la starea de *anomie* (ruptura dintre scopuri și mijloace). Așadar, potrivit celor doi autori, inovația este strâns legată de comportamentul infracțional sau delincvent. Tinerii care au prea puține șanse să folosească mijloace legitime pentru obținerea succesului, se asociază, deseori, subculturilor delincvente, care le oferă oportunitatea de a realiza succesul prin mijloace legitime.

Subculturile delincvente au atât un caracter „*evazionist*” (de retragere în asocialitate), cât și un caracter *antisocial* (definit de acte cu caracter infracțional sau delincvent). Aceste caractere răspund stării de „ruptură” în structura socială și culturală (stării de *anomie*), care se produce atunci când apare un conflict profund între scopurile culturale, normele lor de realizare și capacitățile indivizilor de a se conforma.

Retragerea în *asocialitate*, intervine atunci când tinerii nu au acces nici la mijloace (norme) legitime, nici la mijloace (norme) ilegite.

Diferențele existente între indivizi în ceea ce privește accesul la mijloacele legitime și cele ilegite constituie, de fapt, baza noțiunii de *oportunitate diferențială*, care se referă la ansamblul mijloacelor prin intermediul cărora grupul își realizează interesele, valorile și dorințele.

În raport cu blocarea accesului la mijloace legitime și ilegite, există trei tipuri de răspunsuri colective:

a) *bandele delincvente*, care urmăresc obținerea de bunuri materiale prin intermediul unor mijloace ilegite;

b) *bandele violente*, ce recurg la acte de violență și de vandalism;

c) *bandele asociate*, legate de consumul de droguri.

Teoria celor doi sociologi americani și-a adus o contribuție semnificativă la explicația formării bandelor de tineri, dar a fost pusă la îndoială de mai mulți autori, care au arătat că nu există numai trei tipuri de bande, specializate anume într-un gen de activitate iar implicarea tinerilor în aceste bande este mult mai redusă decât o sugerează teoria sus-menționată.

14. Procesul de „etichetare” și identitatea de delincvent

Teza susținută de D.Matza, a fost dezvoltată de sociologi interacționiști, care au apreciat că delincvența nu este altceva decât un produs al aplicării etichetei de delincvent, care stigmatizează tânărul și-l determină să comită acțiuni sau să adopte conduite numai în conformitate cu această etichetă, căutând compania celor definiți la fel, adică delincvenți (Becker, 1963; Erikson, 1962).

Cel care a elaborat însă această direcție teoretică a fost Frank Tannenbaum (1938), care a plecat de la premisa că delincvența juvenilă este, mai degrabă, un efect al *reacției sociale* față de anumite conduite ale minorilor sau tinerilor, decât o conduită aflată în conflict cu legea. În concepția sa, delincvența juvenilă nu este atât un comportament *deviant*, cât o *definiție* (etichetă) aplicată acelor tineri care încalcă normele stabilite de autorități sau adulți. Aplicarea unui asemenea definiții determină schimbarea imaginii despre sine a tânărului, care, din momentul în care a fost definit ca delincvent, ajunge să creadă, că într-adevăr, este delincvent, comportându-se în consecință.

Principalele teze ale teoriei etichetării sunt, în linii mari, următoarele [16]:

a) definițiile care clasifică conduitele în două categorii (*deviante* sau *conforme* cu normele) sunt subiective și relative, întrucât orice proces de definire are loc într-un anumit context de loc și de timp, care impune o anumită evaluare. Cu alte cuvinte, ceea ce într-un anumit context este definit ca fiind *deviant*, în alt context poate fi definit ca acceptabil și chiar dezirabil;

b) nicio reacție socială față de actul de violare a normelor nu se declanșează în mod automat, deoarece nu există un consens normativ, adică un acord unitar și universal față de natura deviantă a unui anumit comportament. Chiar dacă anumite conduite sunt dezaprobat, aceasta nu înseamnă că vor fi și sancționate, reacția socială neputând fi anticipată;

c) etichetarea unui individ ca fiind deviant depinde de persoanele sau instanțele care fac această evaluare și ea are o serie de consecințe negative din punct de vedere al agravării conduitelor deviate ale acestui individ;

d) din moment ce a fost pusă o asemenea etichetă, consecințele sunt aproape, întotdeauna, ireversibile, în sensul că persoana căreia i se aplică nu se mai poate întoarce la o identitate

considerată *normală*. Etichetarea este similară unui proces de stigmatizare și de excludere, care nu mai oferă individului nicio șansă de reabilitare;

e) aplicarea etichetei de deviant are efecte și asupra individului astfel etichetat, care se autopercepe, el însuși, ca o persoană deviantă, adoptând conduite de acest tip.

Meritul direcției teoretice sus-menționate este acela de a fi subliniat rolul important pe care-l au instituțiile de control social în întărirea motivațiilor infracționale și în formarea carierelor delincvente. Deficiența acestei direcții este neexplicarea genezei, ca atare, a delincvenței juvenile, neprezentarea factorilor care conduc la comiterea unor fapte ilicite sau ilegite.

15. Modelul socio-ecologic ca explicație multicauzală a delincvenței juvenile

Ca model explicativ, modelul socio-ecologic a fost schițat la sfârșitul anilor '70, de către Urie Brofenbrenner (1979,1981), acesta referindu-se la influența mediului fizic și social asupra dezvoltării umane, implicit asupra procesului de maturizare a copilului. Cu privire la dezvoltarea copilului, Brofenbrenner a apreciat că aceasta este influențată atât de mediul apropiat cât și de cel „îndepărtat”, adică de mai multe structuri ambientale sau contexte (sisteme) de viață. Aceste structuri se regăsesc în modelul *socio-ecologic* schițat de către sociologul respectiv și constituie ecologia dezvoltării umane, care „se interesează de procesul de adaptare între ființa umană care se dezvoltă și caracteristicile schimbătoare ale mediului. Acest proces este influențat, pe de o parte, de interacțiunile între aceste diferite contexte de viață, iar, pe de altă parte, de contextele îndepărtate în care contextele de viață se găsesc inserate ” [17].

Meritul modelului socio-ecologic este de a evidenția faptul că [18]:

a) între persoana care se găsește în plină dezvoltare (copilul) și mediul său de viață se stabilesc numeroase interacțiuni, în sensul că mediul influențează persoana, iar aceasta din urmă, la rândul ei, acționează activ asupra mediului;

b) nicio persoană nu poate fi considerată o simplă entitate pasivă asupra căreia influențele mediului își pun amprenta, ci trebuie privită ca o entitate care acționează asupra mediului, fiind influențată de acest mediu;

c) mediul (adică diferitele contexte de viață în care se găsește persoana respectivă) nu se limitează doar la acele contexte apropiate persoanei, ci se referă și la contextele mai îndepărtate, care pot influența, într-un fel sau altul, persoana respectivă.

Sub aspectul conținutului său, modelul socio-ecologic include patru tipuri de sisteme:

1. *Microsistemul* – care stă la baza ecologiei umane, referindu-se la mediul de viață, adică la contextele de viață la care persoana participă activ (familia, creșa, grădinița, școala, vecinătatea, anturajul, etc.). Toate aceste structuri constituie cele mai obișnuite microsisteme de care este influențat și pe care le influențează orice copil. Brofenbrenner definește microsistemul ca „ansamblul de acțiuni și activități, roluri și acțiuni inter-umane pe care persoana care se găsește în dezvoltare le îndeplinește într-un context de viață dat cu caracteristicile materiale și fizice care-i sunt proprii”.

2. *Mezosistemul* – ce desemnează legăturile care se stabilesc între diferitele microsisteme în cursul dezvoltării umane, adică „relațiile reciproce între diferitele contexte de viață la care participă activ persoana aflată în dezvoltare”.

3. *Exosistemul* – definit de autorul sus-menționat ca „un context de viață sau mai multe contexte de viață, la care persoana, care se găsește în dezvoltare, nu participă activ, dar în care au loc evenimente care au o influență asupra a ceea ce se petrece în contextul de viață al persoanei sau care sunt influențate de acest context”. Este vorba, de exemplu, de locul sau orarul de muncă al părinților, cercul de prieteni al acestora, vârsta fratelui/fraților, etc.

4. *Macrosistemul* – acesta referindu-se la contextul socio-cultural în care se dezvoltă persoana și ale cărui norme, valori sau credințe pot influența funcționarea celorlalte sisteme deja menționate. De fapt, macrosistemul vizează, „similitudinile la nivel de fond și formă și al ideologiilor sistemelor de ordin inferior (micro, mezo-, exo-), care există sau pot exista într-o subcultură sau o cultură”. Influența contextului socio-cultural este determinantă.

Un rol destul de important în dezvoltarea umană, în concepția lui Brofenbrenner, îl exercită așa – numita „*trecere ecologică*”, adică schimbarea poziției persoanei „în mediul său ecologic, printr-o transformare a nivelului rolurilor sale și /sau al nivelelor contextelor sale de viață”.

Trecerile ecologice au loc în tot cursul dezvoltării umane, prin rolurile succesive prin care trece o persoană (un copil). Modelul socio-ecologic schițat de U. Brofenbenner are rolul de a orienta cercetarea în domeniul delincvenței juvenile în mai multe direcții, permițând o analiză unitară a caracteristicilor și funcționalității principalelor contexte socializatoare în care se dezvoltă minorul și a relațiilor dintre ele.

16. Concluzii.

Printre cei mai reprezentativi factori predictorii pentru o carieră delincventă sau infracțională se numără modul de interacțiune părinți-copii, gradul de nervozitate al părinților, dizarmonia parentală și abuzurile comise de părinți contra propriilor copii.

Atât studiile retrospective, care își propun să evalueze trecutul infractorilor sau adolescenților delincvenți, cât și cele prospective, care își propun să cerceteze diferite caracteristici ale minorului sau tânărului, înainte ca acesta să aibă probleme cu legea, relevă că adulții violenți au fost pedepsiți mai sever și abuzați de părinții lor, că părinții lor erau mai iritabili și că dezacordul dintre ei era mai puternic, că iritabilitatea, abuzul și dizarmonia parentală sunt mai obișnuite în familiile cu venituri scăzute și că în asemenea familii părinții vor avea manifestări severe față de fii lor iar numărul tinerilor implicați în acte delincvente și infracționale va fi ridicat.

Bibliografie

- [1] Grecu, F., Rădulescu, S. M., (2003), *Delincvența juvenilă în societatea contemporană (Studiul comparativ între Statele Unite și România)*, Editura Lumina Lex, București, p. 125-156;
- [2] Grecu, F., Rădulescu, S. M., (2003), *Delincvența juvenilă în societatea contemporană (Studiul comparativ între Statele Unite și România)*, Editura Lumina Lex, București, p. 128;

- [3] Laub, J., (1983), *Urbanism, Race and Crime*, „Journal of Research in Crime and Delinquency", nr. 20;
- [4] Sutherland, H. E., Cressey, R. D., (1970), *Principles of Criminology*, edit., Philadelphia, Lippincott;
- [5] Sutherland, H. E., (1939), *Principles of Criminology*, edit., Philadelphia, Lippincott, p. 4;
- [6] Akers, R., (1979), *Social Learning and Deviant Behavior: A Specific Test of a General Theory*, „American Sociological Theory", nr. 44, p.638;
- [7] Siegel, J. L. (1989), *Criminology*, third edition, St. Paul, New York, Los Angeles, San Francisco, West Publishing Company, p.198;
- [8] Schmallegger, F., (1991), *Criminal Justice Today*, New Jersey, Prentice Hall, Englewood Cliffs, p. 87;
- [9] Gordon, M. M., (1947), *The Concept of the Subculture and Its Application*, „Social Forces", nr. 26, p.40;
- [10] Grecu, F., Rădulescu, S. M., (2003), *Delincvența juvenilă în societatea contemporană (Studiul comparativ între Statele Unite și România)*, Editura Lumina Lex, București, p. 145-146;
- [11] Cohen, K. A., Short, F. J., (1974), *Research in Delinquent Subcultures*, in vol. *Juvenile Delinquency. A Reader* (edited by Teele E. James), third Printing, Illinois, Itasca, F.E.Peacock Publishers, p. 113;
- [12] Trasher, M. F., (1927), *The Gang*, Chicago, University of Chicago Press;
- [13] Preda, V.,(1998), *Delincvența juvenilă*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, p. 23;
- [14] Grecu, F., Rădulescu, S. M., (2003), *Delincvența juvenilă în societatea contemporană (Studiul comparativ între Statele Unite și România)*, Editura Lumina Lex, București, p. 149-151;
- [15] Cloward, A.R., Ohlin, E.L., (1960), *Delinquency and Opportunity*, New York, The Free Press of Glencoe, p. 7;
- [16] Grecu, F., Rădulescu, S. M., (2003), *Delincvența juvenilă în societatea contemporană (Studiul comparativ între Statele Unite și România)*, Editura Lumina Lex, București, p. 158-159;
- [17] Brofenbrenner, U., (1981), *Die ökologische Entwicklung. Natürliche and geplante Experimente*, Stuttgart, Klett-Cotta (versiunea în limba engleză, *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*, Cambridge , Harvard University Press, 1979), p. 37-42;
- [18] Grecu, F., Rădulescu, S. M., (2003), *Delincvența juvenilă în societatea contemporană (Studiul comparativ între Statele Unite și România)*, Editura Lumina Lex, București, p.168-171.